

8. Leikur og nám

Börn læra í leik og daglegu starfi í leikskólanum, innan dyra sem utan. Í *Aðalnámskrá leikskóla* eru sett fram fjögur námssvið, en þau eru: Læsi og

samskipti, heilbrigði og vellíðan, sjálfbærni og vísindi og sköpun og menning. Námssviðin taka mið af sex grunnþáttum menntunar og skarast öll að meira eða minna leyti og haldast í hendur við leik, daglegt líf og lífsleikni barnanna. Námssvið leikskólans eru hluti af leik barnanna og fléttast inn í allt starfs leikskólans og stuðla þannig að því að allir fái notið sín á sínum eigin forsendum.

Nám í leikskóla er bæði með formlegum og óformlegum hætti.

Formlega námið fer að mestu fram í hópastarfi en óformlega námið á sér stað allan daginn í leikskólanum, svo sem í gegnum leikinn og í tengslum við daglegar athafnir barnanna. Með því að hafa skipulag og ákveðnar tímasetningar á daglegum atburðum gefur það leikskólastarfinu festu og tryggir hæfilegan og samfelldan tíma til leikja og skapandi starfs.

8.1. Námsáætlun

Starfsfólk leikskólans gerir námsáætlun á hverju haust sem byggir á áherslum og markmiðum leikskólans. Námsáætlunin tekur einnig mið af samsetningu barnahópsins og þörfum hvers og eins þannig að allir fái notið sín á sínum eigin forsendum. Tvenns konar námsáætlanir eru gerðar. Annars vegar námsáætlun sem fjallar almennt um nám í leikskólanum og fellur undir þáttinn daglegt starf og hins vegar áætlun sem snýr að þeim þáttum sem unnið er sérstaklega með hjá hverjum aldurshóp og unnið er mest með í hópastarfi.

8.2. Frjáls leikur

Börnin geta nánast hvenær sem er dagsins valið sér ákveðin leiksvæði eða

verkefni. Þau fá tækifæri til að velja það leikefni sem höfðar til áhuga þeirra og getu hverju sinni. Með því að gefa börnum val um leikefni fá þau tækifæri til að kynnst lýðræðislegum vinnubrögðum og samskiptum. Að geta valið er mikilvægur undirstöðupáttur í lífinu og

nauðsynlegt að þau þjálf sig í því. Börnin læra að bera ábyrgð á því sem þau velja sér hverju sinni og eru hvött til að vera á því svæði sem þau velja sér í ákveðinn tíma.

Skipulag og umhverfi leikskólans hefur áhrif á leik barna. Því er sérstaklega

hugað að því í Tröllaborg að börnunum sé gefinn góður og samfelldur tími til að leika sér. Þannig hafa börnin tækifæri til að prófa leik sinn og dýpka. Miðað er að því að skapa leikaðstæður sem

bestar og fjölbreyttastar fyrir þau svo margvíslegur leikur fái notið sín. Í frjálsum leik er unnið með öll námssvið aðalnámskrár.

Markmið er að:

- stuðla að sjálfstæði og frumkvæði.
- auka úthald í leik.
- auka félagsfærni og samleik.
- ýta undir hugmyndaflug barnanna og gefa þeim tækifæri til að prófa nýja hluti í gegnum leik.

Leiðir:

- gefa leiknum nægan og samfelldan tíma.
- börnin velja leiksvæði og efni og eru hvött til að standa við val sitt.
- bjóða upp á fjölbreytt leikefni.

- kennarar styðja við og efla jákvæð samskipti.

8.3. Umhverfismennt

Á báðum deildum er unnið markvisst með umhverfismennt með áherslu á að allir læri á sitt nærsamfélag og læri að bera virðingu fyrir náttúrunni og öllu umhverfi sínu. Við kennum börnunum t.d. að plast er mjög slæmt fyrir náttúruna. Einnig að sápuefni eru ekki góð fyrir náttúruna og þess vegna notum við bara eina bunu af sápu þegar við þvolum okkur um hendurnar.

Markmið verkefnisins er að:

- bæta umhverfi skólans, minnka úrgang og notkun á vatni og orku.
- efla samfélagskennd innan skólans.
- auka umhverfisvitund með menntun og verkefnum innan kennslustofu og utan.
- veita nemendum menntun og færni til að takast á við umhverfismál.
- tengja skólann við samfélag sitt, fyrirtæki og almenning.

Leiðir:

- fara einu sinni í viku í skipulagða útikennslu.
- rannsaka efniviðinn sem börnin koma með úr útikennslunni.
- flétta saman reglum í SMT og umhverfismarkmiðum t.d. hvað varðar vatns- og sápunotkun.
- vinna með verðlausan efnivið.
- fara í fyrirtæki sem eru í göngufæri frá leikskólanum.
- tína rusl í nágrenni leikskólans.

8.4. Heilsueflandi leikskóli

Leikskólinn Tröllaborg stefnir að bættri heilsu og vellíðan barna og starfsfólks. Það gerum við með því að huga að næringu, hreyfingu og

geðrækt allra í leikskólanum. Þannig gerum við námsumhverfi barnanna enn betra. Leitast er eftir að virkja alla til þátttöku í leikskólanum og nærumhverfinu.

Hlutverk okkar er að annast uppeldi og menntun leikskólabarna og virða einstaklinginn í hópnum, getu hans og

áhugasvið. Þættir sem stuðla að bættri heilsu og vellíðan fléttast inn í daglegt starf leikskólans.

Markimiðið er að:

- leggja áherslu á hollt mataræði.
- markvissa hreyfingu, úti og inni.
- efla sjálfsmynd barna og starfsfólks.

Leiðir

- bjóða upp á hollan og góðan mat og hvetja börnin til að smakka allt sem boðið er upp á.
- skipulagðar hreyfistundir úti og inni
- efla börnin í að vinna sjálfstætt og saman í hóp
- vinna með verkefni frá Barnaheillum sem heitir *Vinátta*

8.5. Félagsleg færni – lífsleikni

Þar sem á báðum deildum eru börnin saman frá eins árs til fimm ára, þá er auðvelt að kenna börnunum að bera virðingu fyrir hvert öðru og að hver einstaklingur er frábær eins og hann er. Eldri börnin sýna yngri börnum virðingu og umhyggju og sú virðing og umhyggja helst út alla leikskólagönguna.

Eitt af viðfangsefnunum er að kenna börnunum að hafa orð á tilfinningum

sínum þannig að þau læri að þekkja sinn innri mann og fái skilning á því hvernig öðrum líður. Þegar börnin sýna dyggðir, s.s. umburðarlyndi, kurteisi og hjálpssemi er þeim sérstaklega hrósað fyrir það.

Þar sem leikskólinn er SMT leikskóli er hrós mikið notað í daglegu starfi til félagslegrar styrkingar og til að draga úr neikvæðri hegðun. Börnin læra ýmsar reglur sem hjálpa þeim að eiga jákvæð samskipti við aðra. Reglurnar eru kenndar reglulega yfir veturinn.

Markmiðið er að:

- læra að fara eftir reglum.
- eiga jákvæð samskipti.
- leysa úr ágreiningi á jákvæðan hátt.

Leiðir

- að hrósa fyrir jákvæða hegðun.
- að hjálpa börnunum að tjá sig og tilfinningar sínar.
- að kenna SMT-reglur.
- sameiginleg umbun.
- gefa nægan tíma í leik þar sem reynir á ýmsar samskiptaleiðir.

8.6. Vinátta - Blær

Við erum að vinna með verkefni sem heitir *Vinátta* og er forvarnarverkefni gegn einelti. Verkefnið var þróað og mótað af Mary Fonden og Red Barnet – Save the Children í Danmörku og nefnist á dönsku *Fri for mobberi*. Forvarnaverkefnið byggir á að því að eineltið sé á ábyrgð hinna fullorðnu sem umgangast börnin daglega og hafa tækifæri til þess að fyrirbyggja einelti og ber í raun skylda til þess.

Verkefnið byggir á fjórum grunngildum:

- **Umburðarlyndi:** Að viðurkenna og skilja mikilvægi og gildi fjölbreytileikans og koma fram við alla af virðingu.

- **Virðing:** Að viðurkenna og taka tillit til allra barnanna í hópnum, að vera öllum góður félagi og virða mismunandi hátterni annarra.
- **Umhyggja:** Að sýna öllum börnum áhuga, samkennd, samlíðan og hjálpssemi. Að hafa skilning á stöðu annarra.
- **Hugrekki:** Að þora að láta til sín heyra og geta sett sér mörk. Að vera hugrakkur og góður félagi sem bregst við óréttlæti.

Með verkefninu er gert ráð fyrir að þátttakendur tileinki sér þessi grunngildi og þau verði samofin öllu starfi og samskiptum í leikskólasamfélaginu. Allir eru þátttakendur í verkefninu, börn, foreldrar þeirra og starfsmenn leikskólans.

Í *Vináttu* er lögð mikil áhersla á þátttöku foreldra og fylgja verkefninu

sérstök verkefni sem gert er ráð fyrir að unnin séu með foreldrum.

Í *Vináttu* kemur bangsinn Blær mikið við sögu. Hann kemur og spjallar við börnin um hin ýmsu mál sem upp koma í leikskólanum og hvernig við leysum þau með það að markmiði að bera virðingu fyrir öllu og öllum.

Þegar barn byrjar í Tröllaborg fær það gefins lítinn bangsa sem lítur út eins og Blær. Sum börn skýra bangsann sinn en önnur ekki, það er algjörlega þeirra val hvað þau gera. Bangsinn er geymdur á stað þar sem þau geta alltaf náð í hann til að leika með eða sér til huggunar. Litli bangsinn er alltaf geymdur í leikskólanum en þegar barn hættir í leikskólanum tekur það bangsann sinn með.

8.7. Námskrá fyrir 2. ára

8.7.1 Læsi

Læsi er einn af áhersluþáttum leikskólastarfsins og tengist inn á allt daglegt starf leikskólans. Börnin fara í markvissa málörvunarstund einu sinni í viku. Í markvissri málörvun er lögð áhersla á þjálfun hljóðkerfisvitundar, eflingu orðaforða og málskilnings. Ritmál er sýnilegt í leikskólanum þar sem hlutir eru merktir. Byrjað er að leggja grunn að stafa og hljóðabekkingu. Efniviður til málræktar er aðgengilegur fyrir börnin. Í leikskólanum er opið bókasafn og geta börn og foreldrar fengið lánaðar bækur heim.

Markmiðið er að:

- börnin kynnist einföldum barnabókum.
- börnin kynnist einföldum barnasöngvum, vísum og þulum.
- auka orðaforða og málskilning.

Leiðir:

- farið er í einfalda leiki, hlustað á hljóð úr umhverfinu og sungið.
- lesnar eru bækur og sagðar sögur.
- áhersla er lögð á virka hlustun auk þess sem börnin eru hvött til að tjá sig.
- bókstafir sýnilegir í umhverfi barnanna.

8.7.2 Sköpun

Í listsköpun fá börnin tækifæri til þess að skapa. Þau fá að vinna á eigin forsendum með þann efnivið sem þau kjósa hverju sinni. Skapandi starf eflir gagnrýna hugsun, þjálfar rökhugsun og eflir skynjun.

Markmiðið er að:

- efla samhæfingu augna og handa.
- þjálfra fínhreyfingar.
- kynnast ólíkum efnivið.
- börnin kynnist grunnlitunum.

Leiðir:

- börnin fá að uppgötva og kynnast efnivið eins og vatnslitum og þekjulitum.
- börnin æfa sig í að halda á skriffærum og klippa með skærum.
- börnin kynnast efnivið eins og sandi og steinum.

8.7.3 Stærðfræði**Markmiðið er að:**

- kenna börnunum að telja.
- börnin læri helstu grunnhugtök í stærðfræði.

Leiðir:

- nota hvert tækifæri sem gefst til að telja.
- hafa tölustafi sýnilega.
- vinna með kubba s.s. einingakubba, legókubba og aðra kubba sem hægt er að tengja stærðfræði.

8.8. Námskrá fyrir 3. ára**8.8.1 Læsi**

Læsi er einn af áherslupáttum leikskólastarfsins og tengist inn á allt daglegt starf leikskólans. Börnin fara í markvissa málörvunarstund einu sinni í viku. Í markvissri málörvun er lögð áhersla á þjálfun hljóðkerfisvitundar, eflingu orðaforða og málskilnings. Ritmál er sýnilegt í leikskólanum þar sem hlutir eru merktir. Byrjað er að leggja grunn að stafa og hljóðabekkingu. Efniviður til málræktar er aðgengilegur fyrir börnin. Í leikskólanum er opið bókasafn og geta börn og foreldrar fengið lánaðar bækur heim.

Markmiðið er að:

- efla orðaforða og auka málskilning.
- þjálfva virka hlustun.
- hvetja börnin til að tjá sig og segja frá.
- læra einfalda söngtexta, vísur og þulur.
- börnin þjálfist í að hlusta á sögur.

Leiðir:

- fara í einfalda leiki eins og að klappa atkvæði.
- hlusta á hljóð úr/í umhverfinu.
- skoða bækur.
- kennarar lesa og segja sögur.
- söngvar og vísur sungnar.

8.8.2 Sköpun

Í listsköpun fá börnin tækifæri til þess að skapa. Þau fá að vinna á eigin forsendum með þann efnivið sem þau kjósa hverju sinni. Skapandi starf eflir gagnrýna hugsun, þjálfar rökhugsun og eflir skynjun.

Markmiðið er að:

- læra að þekkja grunnlitina; gulan, rauðan og bláan.
- efla samhæfingu augna og handa.
- kynnist ýmiskonar efnivið.
- þjálfar fínhyfingar.
- efla tjáningu og skynjun.

Leiðir:

- litadagar í leikskólanum.
- vinna með blýanta, liti, málningu, skæri, leir og lím.
- gerðar eru tilraunir með ólíkan efnivið.

8.8.3 Stærðfræði

Stærðfræði er fléttuð inn í allt daglegt starf leikskólans eins og t.d. við matarborðið þar sem börnin æfa sig að telja hnífapör, diska og glös. Stærðfræði fer einnig fram í fataklefanum, söng, í skipulögðu starfi sem og í frjálsum leik. Tölustafir eru hafðir sýnilegir í umhverfi barnanna. Unnið er áfram með grunnhugtök stærðfræðinnar og bætt ofan á þá þekkingu.

Markmið er að:

- börnin læri að telja.
- kynna fyrir börnunum heiti tölustafanna

Leiðir:

- nota hvert tækifæri sem gefst til að telja.

- hafa tölustafi sýnilega.
- vinna með kubba s.s. einingakubba, legókubba, kaplakubba, og aðra kubba sem hægt er að tengja stærðfræði.
- vinna með tölustafi úr tré, frauð eða pappa.

8.9. Námskrá fyrir 4. ára

8.9.1 Læsi

Læsi er einn af áherslupáttum leikskólastarfsins og tengist inn á allt daglegt starf leikskólans. Börnin fara í markvissa málörvunarstund einu sinni í viku. Í markvissri málörvun er lögð áhersla á þjálfun hljóðkerfisvitundar, eflingu orðaforða og málskilnings. Ritmál er sýnilegt í leikskólanum þar sem hlutir eru merktir. Byrjað er að leggja grunn að stafa og hljóðaþekkingu. Efniviður til málræktar er aðgengilegur fyrir börnin. Í leikskólanum er opið bókasafn og geta börn og foreldrar fengið lánaðar bækur heim.

Markmiðið er að:

- auka máltilfinningu og málskilning.
- auka orðaforða.
- hlusta á sögur og ævintýri.
- kynna sögur og ævintýri fyrir börnunum.
- þjálfra minni, hlustun og framsögn.
- kynnast bókstöfum og hljóðum þeirra.
- börnin byrja að draga til stafs, nafn sitt og einföld orð.
- fara með þulur og vísur.

Leiðir:

- vera með verkefni úr bókunum *Markviss málörvun*, *Lubbi finnur málbein*, *Lærum og leikum með hljóðin* og ýmis verkefnablöð.
- vinna verkefni sem tengjast ritun.
- fara í leiki og verkefni sem þjálfra hljóðkerfisvitund og tjáningu.
- nota orðaleiki og leika sér með orð.
- lesa bækur og/eða segja sögur.
- hlustun og flokkun á einföldum hljóðum/stöfum og stuttum orðum.

- bókstafir kynntir og lagðir inn.
- æfa blýantsgrip.
- vinna með heiti vikudaga, mánaða og árstíða.

8.9.2 Sköpun

Í listsköpun fá börnin tækifæri til þess að skapa. Þau fá að vinna á eigin forsendum með þann efnivið sem þau kjósa hverju sinni. Skapandi starf eflir gagnrýna hugsun, þjálfar rökhugsun og eflir skynjun.

Markmiðið er að:

- þekkja fleiri liti en grunnlitina.
- teikna og mála.
- efla samhæfingu augna og handa.
- leika sér með form og liti.
- þjálfra fínhreyfingar.
- kynnast ólíkum efnivið.
- efla tjáningu og skynjun.

Leiðir:

- tilraunir með ólíkan efnivið.
- unnið með blýanta, liti, málningu, skæri og lím.
- unnið með efnivið eins og sand, mold, steina og fleira úr náttúrunni.
- listsköpun tengd inn á nám og vinnu í hópastarfi.

8.9.3 Stærðfræði

Stærðfræði er fléttuð inn í allt daglegt starf leikskólans eins og t.d. við matarborðið þar sem börnin æfa sig að telja hnífapör, diska og glös. Stærðfræði fer einnig fram í fataklefanum, söng, í skipulögðu starfi sem og í frjálsum leik. Tölustafir hafðir sýnilegir í umhverfi barnanna.

Markmiðið er að:

- vinna með stærðfræði í hópastarfi.
- þekkja tölustafi frá 0-10.
- þekkja formin.
- þekkja fjölda á bak við hverja tölu á bilinu 0-10.

Leiðir:

- fara í leiki sem tengjast stærðfræði.
- vinna ýmis verkefnablöð.
- spila ýmis spil.
- vinna með kubba s.s. einingakubba, legókubba, kaplakubba og aðra kubba sem hægt er að tengja stærðfræði.
- byggja úr kubbum eftir leiðbeiningum/fyrirmynd.

8.10. Námskrá fyrir 5. ára**8.10.1 Læsi**

Læsi er einn af áherslupáttum leikskólastarfsins og tengist inn á allt daglegt starf leikskólans. Börnin fara í markvissa málörvunarstund einu sinni í viku. Í markvissri málörvun er lögð áhersla á þjálfun hljóðkerfisvitundar, eflingu orðaforða og málskilnings. Ritmál er sýnilegt í leikskólanum þar sem hlutir eru merktir. Byrjað er að leggja grunn að stafa og hljóðabekkingu. Efniviður til málræktar er aðgengilegur fyrir börnin. Í leikskólanum er opið bókasafn og geta börn og foreldrar fengið lánaðar bækur heim.

Markmið er að:

- auka orðaforða og þjálfra framsögn.
- auka máltilfinningu og málskilning.
- þjálfra minni, hlustun og hugsun.
- vinna með hljóðkerfisvitund.
- segja frá og tjá sig.
- kynnast bókstöfum, hljóðum þeirra og formi.
- þjálfra í vandvirkni í vinnubrögðum.
- kynnast bókmenntum, þulum, sögum og ævintýrum.
- fara með vísur og þulur.

Leiðir:

- vinna verkefni úr *Markvissri málörvun* og fleiri bókum sem tengjast ritun.
- vinna með stafablöð.

- kynna bókstafi og að draga til stafs.
- stafa og hljóðainnlögn.
- æfa skriftarátt/lesátt og blýantsgrip.
- fara í leiki og verkefni sem þjálfar hljóðkerfisvitund og tjáningu.
- nota orðaleiki og leika sér með orð.
- kynnast hugtökum eins og orð, setning, efsta/neðsta lína.
- frjáls aðgangur að blýöntum, blöðum, skærum, bókum og stafaspjöldum.
- hlusta á þulur, vísur og sögur, stuttar sögur, framhaldssögur og ævintýri.

8.10.2 Sköpun

Í listsköpun fá börnin tækifæri til þess að skapa. Þau fá að vinna á eigin forsendum með þann efnivið sem þau kjósa hverju sinni. Skapandi starf eflir gagnrýna hugsun, þjálfar rökhugsun og eflir skynjun.

Markmiðið er að:

- kynna ýmsar aðferðir til myndsköpunar.
- fá útrás fyrir tilfinningar og hugmyndaflug.
- þjálfar samhæfingu handa og augna.
- þjálfar fínhreyfingar.
- leika sér með form og liti.
- teikna og mála.

Leiðir:

- gott aðgengi að efnivið, bæði verðlausum og aðkeyptum.
- börnin fá að nota áhöld eins og skæri, blýanta, pensla, liti og ýmsar gerðir af málningu.

8.10.3 Stærðfræði

Stærðfræði er fléttuð inn í allt daglegt starf leikskólans eins og t.d. við matarborðið þar sem börnin æfa sig að telja hnífapör, diska og glös. Stærðfræði fer einnig fram í fataklefanum, söng, í skipulögðu starfi sem og í frjálsum leik. Tölustafir hafðir sýnilegir í umhverfi barnanna.

Börnin eru hvött til að leysa stærðfræðiþrautir og átta sig á afstöðu hluta. Stærðfræðitími er einu sinni í viku í hópastarfi.

Markmiðið er að:

- læra tölustafi, bæði lesa og skrifa á bilinu 0-12.
- auka talnaskilning, hvað er bakvið hverja tölu.
- þekkja hugtök eins og stærra en, minna en og jafn mikið
- þjálfra rökhugsun.
- nota talnaskilninginn til að reikna saman.

Leiðir:

- tölustafir og stærðfræðihugtök eru notuð í daglegu starfi.
- leikjaforrit eru í tölvum sem tengjast stærðfræði.
- unnið með kennslubókina *Kátt er í kynjadal* þar sem hvert barn á sína bók.
- vinna verkefni úr *Sprota 1*.
- unnið með Rökkubba, einingakubba og verkefnablöð.
- spil og leikir sem byggja á stærðfræðihugtökum.
- leggja saman og draga frá.